

BABEL

ELLER
OM VÅLDETS NÖDVÄNDIGHET

*Den hemliga historien om Oxford-
översättarnas revolution*

R. F. KUANG

*Översättning
Fredrika Spindler*

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Detta är ett fiktivt verk.

Namn, personer, platser och händelser härrör ur författarens fantasi eller används fiktivt och ska inte uppfattas som verkliga. Eventuella likheter med faktiska händelser, platser, organisationer eller personer, levande eller döda, är rena tillfälligheter.

- s. 117: Citatet ur Lewis Carrolls *Alice i Spegellandet* återges i översättning av Harry Lundin.
s. 249: Citatet ur Horatius *Ars Poetica* återges i översättning av Erik Gamby.
s. 281: Raderna ur Walt Whitmans dikt "Halkyoniska dagar"
återges i översättning av K. A. Svensson.
s. 365 och 591: Citaten ur Platons *Staten* återges i översättning av Jan Stolpe.
s. 420: Citatet ur Victor Hugos *Samballets olycksbarn* är hämtat från svensk utgåva från 1889, översättaren ej namngiven.
s. 459: Raderna ur John Keats dikt "Ode till en näktergal"
återges i översättning av Gunnar Harding.
s. 493: Citatet ur Franz Fanons *Jordens fördömda* återges i översättning av Per-Olov Zennström.
s. 560: Strofen ur William Blakes dikt "London" återges i översättning av Göran Malmqvist.
s. 579: Strofen ur Edward Lears dikt "The Cumberbund" återges i översättning av Malte Persson.
Övriga citat är översatta av Fredrika Spindler.

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-080512-8

Copyright © Rebecca Kuang 2022

Published by arrangement with Lennart Sane Agency AB

Översättning: Fredrika Spindler

Kartorna över Oxford och Babel copyright © Nicolette Caven 2022

Vapenskölden copyright © HarperCollinsPublishers 2022

Omslag: Michael Ceken, Tegel & Hatt

Tryck: ScandBook UAB, Litauen 2024

Till Bennett,
som är all världens ljus och skratt.

BOK I

KAPITEL ETT

Que siempre la lengua fue compañera del imperio; y de tal manera lo siguió, que junta mente comenzaron, crecieron y florecieron, y después junta fue la caída de entrambos.

Språket var alltid imperiets följeslagare, och i den meningen är det tillsammans som de uppstår, växer och frodas. Och som de tillsammans, senare, faller.

ANTONIO DE NEBRIJA,

Gramática de la lengua castellana

När professor Richard Lovell väl letat sig genom Kantons trånga grän-
der till den urblekta adressen i sin dagbok var pojken den ende som
fortfarande var vid liv i huset.

Luften var skämd, golven hala. En tillbringare fylld med vatten stod
orörd vid sängen. Till en början hade pojken inte vågat dricka eftersom han
varit för rädd för att behöva kråkas; nu var han för svag för att orka lyfta
kannan. Han var fortfarande vid medvetande, även om han hade försjunkit
i ett dåsigt, nästan drömliknande tillstånd. Snart, visste han, skulle han
falla i djup sömn och inte vakna mer. Det var vad som hade hänt med hans
morföräldrar en vecka tidigare, sedan hans mostrar dagen därpå, och sedan
miss Betty, engelskan, en dag senare.

Hans mor hade avlidit samma morgon. Han låg bredvid hennes kropp
och såg de blåliga fläckarna mörkna på hennes hud. Det sista hon sagt till

honom var hans namn, två stavelser andlöst, ljudlöst formade av hennes mun. Sedan hade hennes ansikte blivit slappt och skevt. Tungan trängde fram ur hennes mun. Pojken hade försökt sluta hennes beslöjade ögon, men ögonlocken gled hela tiden upp igen.

Ingen öppnade när professor Lovell knackade på. Ingen ropade till av förvåning när han sparkade upp ytterdörren – låst, eftersom farsotstjuvar plundrade husen i grannskapet på allt, och även om det fanns föga av värde i deras hem hade pojken och hans mor velat få några timmars lugn och ro innan sjukdomen tog även dem. Pojken hörde oväsendet, men kunde inte förmå sig till att bry sig om det.

Vid det laget ville han bara dö.

Professor Lovell gick uppför trappan, genom rummet och stod ovanför pojken en lång stund. Han la inte märke till, eller valde att inte lägga märke till, den döda kvinnan på sängen. Pojken låg stilla i hans skugga, undrade om denna högväxta, bleka gestalt hade kommit för att hämta hans själ.

”Hur känner du dig?” frågade professor Lovell.

Pojkens andhämtning var för ansträngd för att han skulle kunna svara.

Professor Lovell föll på knä vid sängen. Han tog fram ett tunt stycke silver ur fickan och la det på pojkens bara bröst. Pojken ryckte till; metallen sved som is.

”*Triacle*”, sa professor Lovell först på franska. Sedan, på engelska: ”*Treacle*.” Sirap.

Silverstycket – en tunn platta – blänkte svagt i vitt. Sedan hördes från ingenstans ett kusligt ljud; ett ringande, sjungande. Pojken jämrade sig och kröp ihop på sidan, och slickade sig förvirrat med tungan om munnen.

”Håll ut bara”, muttrade professor Lovell. ”Svälj smaken.”

Sekunderna tickade förbi. Pojkens andhämtning blev mer regelbunden. Han slog upp ögonen. Nu såg han professor Lovell tydligare, kunde urskilja de skiffergrå ögonen och den böjda näsan – *yínggōubí*, kallade de det, en näsa som en höknäbb – som endast kunde tillhöra en utlännings ansikte.

”Hur känner du dig nu?” frågade professor Lovell.

Pojken tog ännu ett djupt andetag. Sedan sa han, på förvånansvärt god engelska: ”Det är sött. Det smakar så sött...”

”Bra. Det betyder att det verkade.” Professor Lovell stack silverstycket i fickan igen. ”Finns det någon annan vid liv här?”

”Nej”, viskade pojken. ”Bara jag.”

”Finns det något du inte kan lämna kvar?”

Pojken var tyst för ett ögonblick. En fluga landade på hans mors kind och kröp över hennes näsa. Han ville vifta bort den, men hade inte kraft nog att lyfta sin hand.

”Jag kan inte ta med ett lik”, sa professor Lovell. ”Inte dit vi ska.”

Pojken stirrade på sin mor en lång stund.

”Mina böcker”, sa han till slut. ”Under sängen.”

Professor Lovell böjde sig ned under sängen och drog fram fyra tjocka volymer. Böcker skrivna på engelska, med ryggar nötta av användning och vissa sidor så tunnslitna att de tryckta orden knappt gick att läsa. Professorn bläddrade i dem, motvilligt leende, och la dem i sin väska. Sedan förde han armarna under pojkens tunna kropp och bar honom ut ur huset.

År 1829 färdades den farsot som senare blev känd som den asiatiska koleran från Calcutta över Bengaliska viken till Fjärran Östern – först till Siam, sedan till Manilla, och slutligen till den kinesiska kusten på handelsfartyg vars uttorkade sjömän med insjunkna ögon tömde sitt avfall i Pärlfloden och smittade ned det vatten där tusentals drack, tvättade sina kläder, simmade och badade. Den drabbade Kanton som en tidvattenvåg, och spred sig snabbt från hamnkvarteren till bostadsområdena inåt landet. Pojkens stadsdel hade dukat under inom loppet av några veckor, med hela familjer som hjälplösa dog i sina hem. När professor Lovell bar iväg pojken från Kantons gränder var alla andra på hans gata redan döda.

Allt detta fick pojken reda på när han vaknade i ett rent, väl upplyst rum i English Factory, det brittiska handelsområdet, insvept i filter som var mjukare och vitare än något han någonsin hade rört vid. De lindrade bara hans obehag en smula. Han var fruktansvärt varm, och hans tunga låg i munnen som en kompakt, sandig sten. Det kändes som om han svävade långt ovanför sin kropp. Varje gång professorn tog till orda ilade det av smärta i pojkens tinningar, åtföljt av röda blixtar.

”Du har haft väldig tur”, sa professor Lovell. ”Den här sjukdomen dödar nästan allt som kommer i dess väg.”

Pojken stirrade, fascinerad av utlänningens långa ansikte och blekgrå

ögon. Om han lät blicken förlora fokus förvandlades utlänningen till en jättelik fågel. En kråka. Nej, en rovfågel. Något illasinnat och starkt.

”Förstår du vad jag säger?”

Pojken vätte sina spruckna läppar och mumlade ett svar.

Professor Lovell skakade på huvudet. ”Engelska. Använd din engelska.”

Det sved i pojkens hals. Han hostade.

”Jag vet att du kan engelska.” Professor Lovells röst lät som en varning. ”Använd den.”

”Min mor”, viskade pojken. ”Ni glömde min mor.”

Professor Lovell svarade inte. Med ens reste han sig och borstade av knäna innan han gick, trots att pojken knappast kunde förstå hur något damm skulle kunnat samlas under de få minuter han hade suttit ned.

* * *

Nästa morgon lyckades pojken dricka en skål buljong utan att få upp den igen. Morgonen därpå förmådde han ställa sig upp utan alltför mycket yrsel, även om hans knän darrade så väldigt att han var tvungen att hålla sig i sänggaveln för att inte ramla omkull. Febern gick ned; hans aptit blev bättre. När han vaknade igen samma eftermiddag upptäckte han att skålen ersatts av en tallrik med två tjocka skivor bröd och ett rejält stycke rostbiff. Han slukade dem med sina bara händer, utsvulten.

Han tillbringade större delen av dagen i drömlös sömn som regelbundet avbröts av mrs Pipers ankomst – en munter, rundlagd kvinna som puffade upp hans kuddar, baddade hans panna med ljuvligt svala tvättlappar, och talade engelska med ett sådant besynnerligt uttal att pojken alltid var tvungen att be henne upprepa sig flera gånger om.

”Du store tid”, skrockade hon första gången han gjorde detta. ”Du måste aldrig ha stött på en skotte.”

”En ... skotte? Vad är en skotte?”

”Bry dig inte om det, du.” Hon klappade honom på kinden. ”Du lär dig nog hur Storbritannien ser ut omsider.”

Den kvällen kom mrs Piper med hans middag – bröd och oxkött igen – tillsammans med nyheten att professorn ville träffa honom på sitt kontor.

”Det är på övervåningen bara. Andra dörren till höger. Ät upp först, han ska ingenstans.”

Pojken åt snabbt och klädde, med mrs Pipers hjälp, på sig. Han visste inte var kläderna hade kommit ifrån – de var västerländska till stilen, och passade hans kortvuxna, magra lekamen överraskande väl – men vid det laget var han för trött för att ställa några vidare frågor.

På vägen uppför trappan darrade han, om det var av utmattning eller bävan visste han inte. Dörren till professorns arbetsrum var stängd. Han hejdade sig ett ögonblick för att hämta andan, och sedan knackade han på.

”Kom in”, ropade professorn.

Dörren var mycket tung. Pojken var tvungen att luta sig med hela sin kraft mot träet för att trycka upp den. Väl inne överväldigades han av den tunga, söta, bläckaktiga doften av böcker. Det fanns staplar och åter staplar av dem: vissa prydligt uppställda på hyllor medan andra låg i oordnade högar som ostadiga pyramider över hela rummet; vissa låg utspridda på golvet medan andra vacklade i höga staplar på skrivborden som tycktes slumpvis utplacerade i den dunkelt upplysta labyrinten.

”Här borta.” Professorn var nästan gömd bakom bokhyllorna. Pojken gick med tveksamma steg till andra sidan av rummet, rädd att minsta oaktsamma rörelse skulle få pyramiderna att rasa samman.

”Var inte blyg.” Professorn satt bakom ett ståtligt skrivbord täckt av böcker, lösa pappersark och kuvert. Han visade med en gest att pojken skulle slå sig ned mittemot honom. ”Fick du läsa ordentligt här? Engelskan var inte ett problem?”

”Jag läste en del.” Pojken satte sig försiktigt och var noga med att inte trampa på volymerna – Richard Hakluyts reseskildringar, såg han – som låg i högar vid hans fötter. ”Vi hade inte många böcker. Det slutade med att jag läste om det vi hade.”

För någon som aldrig lämnat Kanton i hela sitt liv var pojken engelska anmärkningsvärt god. Han talade med endast en mycket lätt brytning. Detta var tack vare en engelsk kvinna – en miss Elizabeth Slate, som pojken hade kallat miss Betty, och som hade bott i hans hem så länge han kunde minnas. Han förstod aldrig riktigt vad hon gjorde där – hans familj var verkligen inte förmögen nog att hålla sig med tjänstefolk, i synnerhet inte

utländska sådana – men någon måste ha betalat hennes lön för hon hade aldrig gett sig iväg, inte ens när farsoten drabbade dem. Hennes kantonesiska var hyfsat god, tillräckligt hygglig för att hon skulle klara sig ute på stan utan problem, men med pojken talade hon uteslutande engelska. Hennes enda plikt tycktes bestå i att ta hand om honom, och det var tack vare samtalen med henne, och senare med brittiska sjömän i hamnen, som pojken hade lärt sig att tala språket flytande.

Han läste språket bättre än han talade det. Ända sedan pojken fyllde fyra hade han fått ett stort paket två gånger om året, alldeles fullt av böcker skrivna på engelska. Avsändaradressen var en egendom i Hampstead strax utanför London – ett ställe som miss Betty tycktes obekant med, och som pojken naturligtvis inte visste något om. Oavsett det brukade han och miss Betty sitta tillsammans i skenet av levande ljus och mödosamt dra med fingrarna under varje ord samtidigt som de ljudade dem högt. När han blev äldre tillbringade han hela eftermiddagar med att läsa de slitna boksidorna på egen hand. Men ett dussin böcker räckte knappast i sex månader; han läste alltid var och en av dem så många gånger att han nästan lärt sig dem utantill när nästa försändelse väl anlände.

Han insåg nu, utan att riktigt förstå det större sammanhanget, att dessa paket måste ha kommit från professorn.

”Jag tycker verkligen mycket om att läsa”, framförde han nu matt. Sedan, i tanken att han borde säga något mer: ”Och nej – engelskan var inget problem.”

”Så bra.” Professor Lovell tog en volym från hyllan bakom honom och sköt den över bordet. ”Jag förmodar att du inte sett den här förut?”

Pojken kastade en blick på titeln. *Nationernas välstånd*, av Adam Smith. Han skakade på huvudet. ”Nej, tyvärr.”

”Det gör inget.” Professorn slog upp en sida i mitten av boken och pekade. ”Läs högt för mig. Börja här.”

Pojken svalde, harklade sig, och började läsa. Boken var överväldigande tjock, teckenstorleken mycket liten, och prosan visade sig vara betydligt svårare än de lättsamma äventyrsromaner han läst med miss Betty. Hans tunga snubblade över ord han inte förstod, ord som han endast kunde gissa sig till och ljuda fram.

”Den sär... särskilda för-fördelen som varje kol-o-niserande land erhåller från de kol... kolonier som sär... särskilt tillhör det, är av två olika slag: för det första, de gemensamma fördelar som varje imperium er... håller?” Han harklade sig igen. ”Utvinna... från de provinser som ly... lyder under dem...”*

”Det räcker.”

Han hade ingen aning om vad han just hade läst. ”Sir, vad betyder...”

”Nej, det gör inget”, sa professorn. ”Jag förväntar mig knappast att du ska förstå internationell ekonomisk teori. Du gjorde mycket bra ifrån dig.” Han la undan boken, stack handen i sin skrivbordslåda och tog fram en silverplatta. ”Kommer du ihåg det här?”

Pojken stirrade med uppspärrade ögon, alltför misstänksam för att ens röra vid det.

Han hade sett sådana plattor förut. De var sällsynta i Kanton, men alla kände till dem. *Yínfúlù*, silvertalismaner. Han hade sett dem inbäddade i förstaven på skepp, infogade i sidorna på palankiner och uppsatta ovanför portarna till lagerlokaler i det utländska kvarteret. Han hade aldrig lyckats räkna ut exakt vad de var för något, och ingen hemma hos honom kunde förklara det. Hans mormor kallade dem rika mäns magiska trollformler, metallamuleter som bar på gudarnas välsignelser. Hans mor trodde att de innehöll fångade demoner som kunde åkallas för att lyda sina herrars befallningar. Till och med miss Betty, som högljutt uttryckte sin ringaktning för den inhemska kinesiska vidskepligheten och ständigt kritiserade hans mors sätt att ta hänsyn till glupska andar, fann dem oroande. ”Det är häxkonst”, hade hon sagt när han frågade. ”Det är djävulens verk, det är vad det är.”

Alltså visste pojken inte vad han skulle tro om denna *yínfúlù*, förutom att det var en platta precis som denna som för ett antal dagar sedan hade räddat hans liv.

”Varsågod.” Professor Lovell höll fram den mot honom. ”Ta dig en titt. Den bits inte.”

---

* I Bok IV, kapitel VII av *Nationernas välstånd* argumenterar Adam Smith mot kolonialismen på grundvalen att försvaret av kolonier tär på resurserna, och att den ekonomiska vinsten från den monopolistiska kolonialhandeln utgör en illusion. Han skriver: ”Storbritannien erhåller inget annat än förlust från den dominans hon utövar över sina kolonier.” Denna åsikt var inte vitt utbredd vid den här tiden.

Pojken tvekade, men tog den sedan med båda händerna. Plattan var mycket slät och sval att röra vid, men annars verkade den ganska alldaglig. Om det fanns en demon fången därinne gömde den sig väl.

”Kan du läsa vad det står?”

Pojken tittade närmare på den och såg att det verkligen stod något, pyttesmå ord pryddligt graverade på var sida om plattan: engelska bokstäver på ena sidan, kinesiska tecken på den andra. ”Ja.”

”Uttala dem högt. Först kinesiska, sedan engelska. Tala mycket tydligt.”

Pojken kände igen de kinesiska tecknen trots att kalligrafin såg lite besynnerlig ut, som om de tecknats av någon som sett dem och kopierat dem radikal för radikal utan att veta vad de betydde. Det stod: 囫圇吞棗.

”*Húlún tún zǎo*”, läste han långsamt och var noga med att uttala varje stavelse. Han bytte till engelska. ”Att acceptera utan att tänka.”

Plattan började surra.

Omedelbart svällde hans tunga upp så att hans luftvägar blockerades. Pojken tog sig hostande för halsen. Plattan föll ned i hans knä där den våldsamt vibrerade, dansade som vore den besatt. En sliskigt söt smak fyllde hans mun. *Som dadlar*, tänkte pojken matt samtidigt som det svartnade i kanterna av hans synfält. Starka, syltiga dadlar, så mogna att de framkallade illamående. Han drunknade i dem. Hela hans strupe var tilltäppt, han kunde inte andas...

”Här.” Professor Lovell böjde sig fram och tog plattan ur knät på honom. Känslan av att han höll på att kvävas försvann. Pojken föll ihop över skrivbordet och kippade efter luft.

”Intressant”, sa professor Lovell. ”Jag har aldrig varit med om att den fått en sådan stark effekt. Vad har du för smak i munnen?”

”*Hóngzǎo*.” Tårarna forsade nedför pojken ansikte. Raskt bytte han till engelska. ”Dadlar.”

”Det är bra. Mycket bra.” Professor Lovell iakttog honom för ett ögonblick, och la sedan ned plattan i skrivbordslådan igen. ”Utmärkt, i själva verket.”

Pojken torkade snörvlade tårarna ur ansiktet. Professor Lovell lutade sig tillbaka i stolen och väntade på att pojken skulle återhämta sig en aning innan han fortsatte. ”Om två dagar kommer mrs Piper och jag att lämna

det här landet och fara till en stad som heter London i ett land som heter England. Jag är säker på att du hört talas om bägge två.”

Pojken nickade osäkert. London existerade för honom på samma sätt som Lilliputt gjorde: en fjärran, inbillad, uppdiktad plats där ingen kom ens i närheten av att klä sig, se ut eller tala som han.

”Jag föreslår dig att följa med oss. Du kommer att bo i mitt hus, och jag kommer att hålla dig med kost och logi tills du blivit gammal nog att försörja dig. I gengäld kommer du att gå kurser enligt en läroplan som jag utformat. Det kommer att handla om språk – latin, grekiska, och, naturligtvis, mandarin. Du kommer att åtnjuta ett enkelt, bekvämt liv, och den bästa utbildning man kan få. Det enda jag förväntar mig i gengäld är att du ägnar dig flitigt åt dina studier.”

Professor Lovell knäppte händerna som i bön. Pojken tyckte att hans tonfall var förvirrande. Det var fullkomligt uttryckslost och sakligt. Han kunde inte avgöra huruvida professor Lovell *ville* att han skulle följa med till London eller inte; i själva verket tedde sig detta mindre som en adoption och mer som ett affärsförslag.

”Jag uppmanar dig att ta det i starkt beaktande”, fortsatte professor Lovell. ”Din mor och dina morföräldrar är döda, din far okänd och du har inga släktingar. Om du stannar här kommer ditt namn inte att vara värt så mycket som en penny. Det enda du kommer att möta är fattigdom, sjukdom och svält. Du kommer att hitta jobb i hamnen om du har tur, men du är fortfarande liten, och därmed kommer du att tillbringa några år med att tiggas eller stjäla. Om du ens lyckas nå vuxen ålder är slitsamt grovarbete på skeppen det bästa du kan hoppas på.”

Pojken insåg att han stirrade, fascinerad, på professor Lovells ansikte medan han talade. Det var inte som om han aldrig hade stött på en engelsman förut. Han hade träffat massor av sjömän i hamnen, hade sett hela spektrumet av vita mäns ansikten, från de breda och rödblommiga till de sjuka och översällade av leverfläckar till de avlånga, bleka och stränga. Men professors ansikte utgjorde ett helt annat pussel. Han hade alla de komponenter som ingick i ett vanligt människoansikte – ögon, läppar, näsa, tänder, alltihop friskt och normalt. Hans röst var en djup, något tonlös, men icke desto mindre mänsklig röst. Men när han talade var hans tonfall

och uttryck fullkomligt i avsaknad av känsla. Han var ett oskrivet blad. Pojken kunde inte över huvud taget ana sig till hans känslor. När professorn beskrev pojkens tidiga, oundvikliga död kunde han lika gärna ha rabblat ingredienserna i en köttgryta.

”Varför?” frågade pojken.

”Varför vadå?”

”Varför vill ni ha mig?”

Professorn nickade mot lådan där silverplattan låg. ”Därför att du kan göra *det där*.”

Först då insåg pojken att detta hade varit ett prov.

”Dessa är villkoren för mitt förmyndarskap.” Professor Lovell sköt ett tvåsidigt dokument över skrivbordet. Pojken kastade en blick nedåt men gav sedan upp försöket att ögna igenom det; den sammanpressade, snirkliga skrivstilen såg nästintill oläslig ut. ”De är ganska enkla, men var noga med att läsa igenom allt innan du undertecknar det. Kan du göra detta i kväll innan du går och lägger dig?”

Pojken var alltför skakad för att göra något annat än att nicka.

”Gott”, sa professor Lovell. ”En sak till. Det slår mig att du behöver ett namn.”

”Jag har ett namn”, sa pojken. ”Det är ...”

”Nej, det duger inte. Ingen engelsman kan uttala det. Fick du något namn av miss Slate?”

Faktum var att han hade fått det. När pojken fyllde fyra hade hon insisterat på att han skulle anta ett namn som skulle få engelsmän att ta honom på allvar, även om hon aldrig utvecklade vilka engelsmän det skulle kunna röra sig om. De hade valt något slumpmässigt från en bok med barnkammarramsor, och pojken tyckte om hur fasta och runda stavelserna kändes på tungan, så han beklagade sig inte över det. Men ingen annan i hushållet hade någonsin använt det namnet, och snart hade miss Betty också struntat i det. Pojken var tvungen att tänka efter ordentligt innan han kom ihåg det.

”Robin.”*

Professor Lovell var tyst för ett ögonblick. Hans ansiktsuttryck gjorde

---

* ”Vem mördade Robin Tupp? Vem såg honom dö?” (Engelsk barnkammarramsa från 1774)

pojken förvirrad – pannan var rynkad, som vore han arg, men ena sidan av munnen strävade uppåt, som av förtjusning. ”Och ett efternamn?”

”Jag har ett efternamn.”

”Något som kommer att duga i London. Välj vad du vill.”

Pojken blinkade mot honom. ”Välj ... ett efternamn?”

Familjenamn var inget man struntade i och bytte mot något annat hur som helst, tänkte han. De stod för härkomst; de stod för tillhörighet.

”Engelsmän återupptäcker sina namn hela tiden”, sa professor Lovell. ”De enda familjer som behåller sina namn gör det för att de har titlar de vill behålla, och det har du sannerligen inte. Du behöver bara något för att kunna presentera dig. Vilket namn som helst går bra.”

”Kan jag ta ert, i så fall då? Lovell?”

”Åh, nej”, sa professor Lovell. ”Då kommer de att tro att jag är din far.”

”Åh – det förstås.” Pojkens blick for desperat runt rummet i jakt på något ord eller ljud att klamra sig fast vid. Den landade på en välbekant volym på en hylla ovanför professor Lovells huvud – *Gullivers resor*. En främling i ett främmande land som var tvungen att lära sig bygdens språk om han ville fortsätta att hålla sig vid liv. Han trodde att han nu förstod hur Gulliver kände sig.

”Swift?” föreslog han. ”Om det inte ...”

Till hans förvåning brast professor Lovell i skratt. Det var märkligt att höra skratt komma ur den stränga munnen; det lät för abrupt, nästan elakt, och pojken kunde inte låta bli att rycka till. ”Utmärkt. Robin Swift får du heta. Mr Swift, angenämt.”

Han reste sig och sträckte fram handen över skrivbordet. Pojken hade sett främmande sjömän hälsa på varandra i hamnen, så han visste vad han skulle göra. Han mötte den stora, torra, obehagligt kalla handen med sin egen, och skakade den.

Två dagar senare satte professor Lovell, mrs Piper och den nydöpte Robin Swift segel mot London. Vid det laget var Robin, tack vare många timmars sängläge och en stadig diet bestående av mjölk och mrs Pipers generösa matlagning, tillräckligt frisk för att kunna gå själv. Han släpade en tung koffert fylld av böcker uppför landgången, och fick kämpa för att hålla jämna steg med professorn.

Kantons hamn, den mynning utifrån vilken Kina mötte världen, var ett universum av språk. Högljudd och snabb portugisiska, franska, holländska, svenska, danska, engelska och kinesiska virvlade runt i den salta luften och blandades ihop i en osannolik ömsesidigt begriplig pidginengelska som nästan alla förstod men bara ett fåtal kunde tala obehindrat. Robin kände väl till den. Han hade fått sina första lektioner i främmande språk när han sprungit runt på kajerna; han hade ofta översatt åt sjömän i utbyte mot en liten slant och ett leende. Aldrig hade han föreställt sig att han skulle kunna följa denna pidginengelskas lingvistiska fragment tillbaka till deras källa.

De gick längs kajen för att ställa sig i ombordstigningskön till *Countess of Harcourt*, ett av Ostindiska kompaniets skepp som tog ett litet antal betalande passagerare på varje färd. Sjön var högljudd och gropig den dagen. Robin rös när de iskalla havsvindarna hätskt trängde igenom hans rock. Han ville inget hellre än att komma ombord på skeppet, in i en hytt eller någonstans där det fanns väggar, men något fick ombordstigningskön att stå stilla. Professor Lovell gick åt sidan för att se efter. Robin följde efter honom. Längst upp på landgången läxade en matros upp en passagerare, och syrliga engelska vokaler skar igenom den kyliga morgonluften.

”Förstår du inte vad jag säger? *Knee how? Lay ho?* Något alls?”

Föremålet för hans vrede var en kinesisk grovarbetare vars rygg kröktes under bördan av ryggsäcken som han bar över ena axeln. Om grovarbetaren sa något till svar kunde Robin inte höra det.

”Begriper inte ett ord av vad jag säger”, klagade matrosen. Han vände sig till massan: ”Kan någon säga åt den här karln att han inte får komma ombord?”

”Åh, den arme mannen.” Mrs Piper petade till professor Lovells arm. ”Kan ni översätta?”

”Jag talar inte den kantonesiska dialekten”, sa professor Lovell. ”Robin, gå upp dit.”

Robin tvekade, plötsligt rädd.

”Gå.” Professor Lovell föste honom uppför landgången.

Robin snubblade framåt i trängseln. Både matrosen och grovarbetaren

vände sig om och tittade på honom. Matrosen såg enbart irriterad ut, men grovarbetaren tycktes lättad – han verkade omedelbart i Robins anlete känna igen en allierad, den ende andra kinesen inom synhåll.

”Vad står på?” frågade Robin honom på kantonesiska.

”Han vill inte låta mig gå ombord”, sa grovarbetaren angeläget. ”Men jag har ett avtal med det här skeppet fram till London, titta, det står så här.”

Han tryckte upp ett vikt ark i Robins ansikte.

Robin vecklade upp det. Papperet bar engelsk skrift, och det såg verkligen ut som ett avtal för en ostindisk matros – ett avlöningscertifikat som gällde för en resa från Kanton till London, mer specifikt. Robin hade sett sådana avtal förut; de hade blivit allt vanligare under de senaste åren då efterfrågan på kontraktsanställda kinesiska tjänstefolk ökade i proportion till svårigheterna med slavhandeln på andra sidan havet. Detta var inte det första avtal som han hade översatt; han hade sett arbetsorder för kinesiska grovarbetare som skulle färdas till destinationer så fjärran som Portugal, Indien och Västindien.

Allt såg ut att vara som det skulle i Robins ögon. ”Vad är problemet då?”

”Vad säger han till dig?” frågade matrosen. ”Säg åt honom att avtalet inte är giltigt. Jag kan inte ha kinamän på det här skeppet. Det sista skeppet jag seglade på med en kinaman ombord blev invaderat av löss. Jag tänker inte ta några risker med folk som inte vet hur man tvättar sig. Den här, han skulle inte ens förstå ordet *bad* om jag så skrek det åt honom. Hallå? Pojk? Förstår du vad jag säger?”

”Ja, ja.” Robin skiftade snabbt tillbaka till engelska. ”Ja, jag försöker bara – ge mig ett ögonblick, jag försöker bara att ...”

Men vad skulle han säga?

Grovarbetaren, som inte förstod ett ord, kastade en vädjande blick på Robin. Hans ansikte var färat och brunbränt, läderaktigt på ett sätt som fick honom att se ut som om han var sextio, trots att han förmodligen bara var strax över trettio. Alla ostindiska matrosar åldrades snabbt; deras kroppar förstördes av arbetet. Robin hade sett det ansiktet tusen gånger förut i hamnen. Vissa slängde åt honom en sötsak; vissa kände honom tillräckligt väl för att hälsa honom vid namn. Han associerade det ansiktet med sin egen sort. Men han hade aldrig sett någon av dem, äldre än han själv, vända sig till honom så fullkomligt hjälplöst.

Skuld känslorna fick det att vrida sig i magen på honom. Orden flockades i hans mun, grymma och hemska ord, men han var oförmögen att forma en mening av dem.

”Robin.” Professor Lovell stod bredvid honom och tog honom så hårt i axeln att det gjorde ont. ”Var vänlig och översätt.”

Allt hängde på honom nu, insåg Robin. Valet var hans. Endast han kunde avgöra vad som var sant, för endast han kunde kommunicera det till alla parter.

Men vad kunde han ens säga? Han såg matrosens våldsamma irritation. Han såg den frasande otåligheten hos de andra passagerarna i kön. De var trötta, de frös, de kunde inte förstå varför de inte fått komma ombord än. Han kände professor Lovells tumme gräva en grop i hans nyckelben, och slogs av en tanke – en tanke så skräckinjagande att den fick hans knän att börja darra – som var att om han skulle bli alltför mycket av ett problem, om han skulle ställa till med något, skulle *Countess of Harcourt* kanske helt enkelt lämna kvar även honom på fastlandet.

”Ditt avtal gäller inte här”, mumlade han till grovarbetaren. ”Försök med nästa skepp.”

Grovarbetaren gapade vantroget. ”Läste du det? Det står London, det står Ostindiska kompaniet, det står *det här* skeppet, *Countess*...”

Robin skakade på huvudet. ”Det gäller inte”, sa han, och upprepade sedan denna replik som om det skulle kunna göra den sann. ”Det gäller inte, du får lov att försöka med nästa skepp.”

”Vad är det för fel på det?” frågade grovarbetaren.

Robin fick knappt fram orden. ”Det gäller inte, helt enkelt.”

Grovarbetaren bara gapade mot honom. Tusen känslor for över det väderbitna ansiktet – indignation, frustration, och slutligen, resignation. Robin hade varit rädd för att grovarbetaren skulle säga emot, skulle bråka, men det gick snabbt upp för honom att den här sortens behandling inte var något nytt för den här mannen. Detta hade hänt förut. Grovarbetaren vände på klacken och gick nedför landgången, knuffade undan passagerarna på vägen. På bara några ögonblick var han utom synhåll.

Robin kände sig väldigt yr. Han flydde tillbaka nedför landgången till Mrs Piper. ”Jag fryser.”

”Åh, du skakar, din lille stackare.” Hon kastade sig omedelbart över honom som en hönsamma och virade in honom i sin sjal. Hon yttrade något skarpt till professor Lovell. Han suckade, nickade; sedan föstes de längst fram i kön och därifrån direkt till sina hytter medan en bärare tog rätt på deras bagage och följde efter dem, fullastad.

En timme senare la *Countess of Harcourt* ut från hamnen.

Robin var installerad i sin koj med en tjock filt om axlarna, och han skulle gärna ha stannat där hela dagen men mrs Piper sporrade honom tillbaka upp på däck för att titta på kustlinjen som avlägsnade sig alltmer. När Kanton försvann vid horisonten kände han hur det plötsligt värkte till i bröstet, följt av en sårig tomhet, som om en spetsig krok hade slitit hjärtat ur kroppen på honom. Det hade inte gått upp för honom förrän nu att han inte skulle sätta sin fot i sitt fädernesland igen på många år, om någonsin. Han visste inte riktigt vad han skulle göra med detta faktum. Ordet *förlust* var bristfälligt. Förlust betydde bara en saknad, betydde att något fattades, men det omfattade inte helheten av detta avskiljande, detta skräckinjagande lösgörande från allt han någonsin hade känt till.

Han betraktade havet en lång stund, likgiltig inför blåsten, stirrade ända tills även hans inbillade vision av kusten bleknade bort.

Han tillbringade överfartens första dagar med att sova. Han höll fortfarande på att återhämta sig; mrs Piper insisterade på att han för hälsans skull måste ta dagliga promenader på däck, men till en början förmådde han bara göra det några minuter åt gången innan han var tvungen att gå och lägga sig. Han var lyckligen förskonad från sjösjuka; barndomen vid kajer och floder hade vant hans sinnen vid den omtumlande instabiliteten. När han kände sig tillräckligt stark för att tillbringa hela eftermiddagar på däck älskade han att sitta vid relingen och se de oupphörliga vågorna skifta färg i takt med himlen, känna havets stänk i ansiktet.

Då och då småpratade professor Lovell med honom medan de gick av och an på däck tillsammans. Robin lärde sig snabbt att professorn var en exakt och förtegen man. Han kom med upplysningar när han bedömde att det rörde sig om saker som Robin behövde veta, men i övrigt nöjde han sig med att låta frågor förbli obesvarade.

Han berättade för Robin att de skulle bo på hans egendom i Hampstead när de kom fram till England. Han sa inget om huruvida han hade någon familj på den egendomen. Han bekräftade att han hade betalat miss Betty under alla dessa år, men förklarade inte varför. Han lät förstå att han hade känt Robins mor, vilket var anledningen till att han haft vetskap om Robins adress, men han sa inget vidare om vilket slags förhållande de haft eller hur de träffats. Den enda gången han vidgick deras tidigare bekantskap med varandra var när han frågade Robin hur det kom sig att hans familj bott i det där rucklet vid floden.

”De tillhörde en förmögen köpmansfamilj när jag kände dem”, sa han. ”Hade en egendom i Peking innan de flyttade söderut. Vad handlade det om, hasardspel? Jag förmodar att det var brodern, inte sant?”

Några månader tidigare skulle Robin ha fräst åt den som sa så elaka saker om hans familj. Men här, ensam mitt ute på havet utan släkt och utan pengar förmådde han inte frammana vreden. Det fanns ingen glöd kvar inom honom. Han var bara rädd, och så fruktansvärt trött.

Hur som helst stämde allt detta överens med vad Robin fått höra om sin familjs tidigare förmögenhet, som slösats bort till sista slanten under åren efter hans födelse. Hans mor hade beklagat sig över det, bittert och ofta. Robin var lite oklar över detaljerna men historien handlade om samma saker som så många berättelser om förfall under Kinas Qing-dynasti: en åldrande patriark, en hejdlöst slösaktig son, illvilliga och manipulativa vänner, och en hjälplös dotter som ingen, av någon mystisk anledning, ville gifta sig med. En gång i tiden, hade han fått berättat för sig, hade han sovit i en lackad vagg. En gång i tiden hade de haft ett dussin tjänstefolk och en kock som tillagade sällsynta delikatesser importerade från marknaderna i norr. En gång i tiden hade de bott på en egendom som kunde ha rymt fem familjer, med påfåglar som spatserade runt i trädgården. Men det enda Robin någonsin känt till var det lilla huset vid floden.

”Min mor sa att min morbror förlorade alla deras pengar i opiumhålorna”, berättade Robin för honom. ”Deras egendom konfiskerades av gäldenärer, och vi var tvungna att flytta. Sedan försvann min morbror när jag var tre år gammal, och det blev bara vi och mina mostrar och morföräldrar kvar. Och miss Betty.”

Professor Lovell hummade något neutralt som skulle uttrycka medkänsla. "Det var tråkigt."

Bortsett från dessa samtal tillbringade professorn större delen av dagen instängd i sin hytt. De såg honom bara mer eller mindre regelbundet i mässen till middagen; det var oftare fallet att mrs Piper fick lassa en tallrik full med skeppsskorpor och torkat fläsk som hon serverade honom på rummet.

"Han arbetar med sina översättningar", sa mrs Piper till Robin. "Han hittar jämt och ständigt skriftrullar och gamla böcker på de här resorna, förstår du, och han vill gärna skaffa sig ett försprång med att översätta dem till engelska innan han är tillbaka i London. Han har så mycket att göra där – han är en väldigt betydelsefull man, medlem i Kungliga asiatiska sällskapet, förstår du – och han säger att sjöresor är enda gången han får lugn och ro. Är det inte lustigt. Han köpte några fina rimlexikon i Macau – förtjusande tingestar, fast han låter mig inte röra vid dem för sidorna är så ömtåliga."

Robin blev förvånad över att höra att de hade varit i Macau. Han hade inte känt till någon resa till Macau; naivt nog hade han föreställt sig att han var det enda skälet till att professor Lovell hade åkt till Kina över huvud taget. "Hur länge var ni där? I Macau, menar jag."

"Åh, ett par veckor, lite drygt. Det var bara meningen att det skulle vara två, men vi blev uppehållna i tullen. De vill inte gärna släppa in utländska kvinnor till fastlandet – jag var tvungen att klä ut mig och låtsas vara professorns farbror, tänka sig bara!"

Två veckor.

För två veckor sedan var Robins mor fortfarande vid liv.

"Hur är det, raring?" Mrs Piper rufsade honom i håret. "Du ser blek ut."

Robin nickade, och svalde orden han visste att han inte fick uttala.

Han hade ingen rätt att vara bitter. Professor Lovell hade lovat honom allt, och var inte skyldig honom något. Robin förstod ännu inte helt och hållet reglerna i den värld han snart skulle träda in i, men han förstod nödvändigheten i att vara tacksam. I att visa vördnad. Man gjorde inte sin räddare förargad.

"Vill du att jag ska gå ned med den här tallriken till professorn?" frågade han.

"Tack ska du ha, raring. Så snällt av dig. Kom och möt mig uppe på däck sedan så kan vi titta på solnedgången."

Tiden flöt ihop. Solen gick upp och ned, men utan rutinens regelbundenhet – han hade inga sysslor att uträtta, inget vatten att hämta och inga ärenden att springa – tedde sig alla dagar likadana oavsett hur mycket klockan var. Robin sov, läste om sina gamla böcker, och vankade av och an på däck. Då och då inledde han samtal med de andra passagerarna, som alltid verkade förtjusta över att höra en nästan felfri Londonaccent komma ur denne lille orientalske gosses mun. Med professor Lovells ord i gott minne gjorde han sitt allra bästa för att leva uteslutande på engelska. När tankar dök upp på kinesiska undertryckte han dem prompt.

Han undertryckte också sina minnen. Livet i Kanton – hans mor, hans morföräldrar, ett decennium av att springa omkring i hamnen – alltihop visade sig förvånansvärt lätt att ömsa bort, kanske för att denna överfart var så skärande, brytningen så fullständig. Han hade övergett allt han någonsin känt till. Det fanns inget att klamra sig fast vid, inget att rädda sig tillbaka till. Hans värld bestod nu av professor Lovell, Mrs Piper och löftet om ett land på andra sidan havet. Han begravde sitt förflutna liv, inte för att det var så hemskt utan för att det enda sättet för honom att överleva var att överge det. Han iförde sig sitt engelska uttal som en ny rock, gjorde allt han kunde inombords för att få det att passa, och det dröjde inte länge förrän han bar det med välbehag. Efter bara några veckor var det ingen som i underhållningssyfte bad honom säga några ord på kinesiska. Efter bara några veckor tycktes ingen komma ihåg att han var kines över huvud taget.

En morgon väcktes han mycket tidigt av Mrs Piper. Han började grymta något i protest, men hon envisades. ”Kom nu raring, det här vill du inte missa.” Gäslande drog han på sig en kavaj. Han höll fortfarande på att gnugga sömnen ur ögonen när de kom upp på däck till en kylig morgon höljd i en dimma så tjock att Robin knappt kunde urskilja skeppets förstäv. Men sedan lyfte dimman och en gråsvart silhuett trädde fram ovan horisonten, och det var Robins allra första skymt av London: Silverstaden, det brittiska imperiets hjärta, och, under den eran, den största och rikaste staden i världen.